

[↓ Hent udgivelsen \(885 KB\)](#)[Print](#)

SFI-rapport

Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning

Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed - afsluttende rapport

I sommeren 2012 iværksatte Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling i samarbejde med 14 skoler et udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed. Kernen i udviklingsprogrammet er et vedvarende fokus på sprog i al undervisning med det mål at løfte de tosprogede elevers faglige resultater.

Denne rapport kortlægger implementeringen af programmet og evaluerer effekten tre år efter implementeringens begyndelse.

Den overordnede konklusion er, at implementeringen går i den rigtige retning, men de konkrete ændringer er små. Analysen af effekten af udviklingsprogrammet for elevresultaterne giver ikke evidens for, at udviklingsprogrammet har haft en tydelig målbar effekt på elevernes faglige resultater, som ligger udover den udvikling, som elever på lignende skoler har gennemgået uden udviklingsprogrammet.

Der er dog positive tendenser: Fx en kraftig udbredelse af lærernes erfaring med aktionslæring og en mindre stigning i andelen af lærere med erfaring med DSA-vejledning. Men overordnet set er fremskridtene måske for små til, at man med rette kan forvente at se en målbar virkning på elevernes faglige resultater.

Læs resumé

Sammenfatning af Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning

At løfte de tosprogede elevers faglige kompetencer i skolen står højt på den politiske dagsorden. Tosprogede elever møder større udfordringer end deres danske kammerater med hensyn til at klare sig godt fagligt, at komme videre i et uddannelsesforløb i ungdomsårene og at holde ved i en påbegyndt uddannelse. Det stiller dem dårligere, både med hensyn til, hvilket uddannelsesniveau de kan opnå, og i forhold til deres senere muligheder på arbejdsmarkedet.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har udviklet og gennemført *Udviklingsprogrammet til styrkelse af tosprogede elevers faglighed* for at styrke fagligheden for tosprogede elever på skoler med mange tosprogede elever. Fra skoleåret 2012/13 til skoleåret 2014/15 har 14 skoler med en stor andel af tosprogede elever, gennem efteruddannelse og ny undervisning, afprøvet, om et vedvarende fokus på dansk som andetsprog gør de tosprogede elever dygtigere. Udviklingsprogrammet skulle endvidere skabe viden om, hvad der virker, så denne viden kan gavne andre skoler med lignende udfordringer.

Udviklingsprogrammet er bygget op omkring tre spor, som sikrer, at lærere og ledere får den nødvendige efteruddannelse, samt at den fælles læring forankres på hele skolen. Det første spor omhandler indsatser inden for efteruddannelse, implementering og organisering, der er tilpasset den enkelte skoles behov. Her arbejder skolerne for eksempel med efteruddannelse inden for dansk som andetsprog (DSA) og vejledning i DSA, aktionslæringsforløb med fokus på at indføre en ændret undervisningspraksis og ændringer i organiseringen af skolens undervisning i DSA. Det andet spor er særligt for 7. klasserne i skoleåret 2012/13, der gennemføres ensartet på alle 14 skoler. Her gennemgår alle dansk- og matematiklærere på 7. klassetrin et kursus i dansk som andetsprog med indlagt aktionslæring. Derudover er en ugentlig planlægningstime, hvor dansk- og matematiklærerne, sammen med en vejleder eller lærer i DSA, planlægger og evaluerer, hvordan man sikrer fokus på sproget i dansk- og matematikundervisningen. Det tredje spor har fokus på projektstyring, forankring og med-ejerskab. Én til to personer fra ledelsen på hver skole deltager i en skole-lederuddannelse for ledere på skoler med mange tosprogede elever. På hver skole er der desuden en arbejdsgruppe, der er tovholder for skolens arbejde med udviklingsprogrammet. Arbejdsgruppen deltager i et forankrings- og projektstyringskursus.

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – har haft i opdrag at kortlægge implementeringen af udviklingsprogrammet samt at evaluere effekterne af programmet på elevernes faglige resultater, trivsel og motivation. Denne rapport er den endelige afrapportering og kortlægger implementeringen af programmet samt evaluerer effekten tre år efter implementeringens begyndelse. En midtvejsevaluering blev offentliggjort i sommeren 2015.

Undersøgelsen belyser udviklingen over den treårige programperiode på områder, som berøres af implementeringen af udviklingsprogrammet, såsom lærernes kompetencer i dansk som andetsprog (DSA[1]) og udbredelsen af fokus på sprog i al undervisning. Rapporten viser endvidere udviklingen i de tosprogede elevers faglige resultater, faglige trivsel og motivation, og undersøger, hvorvidt denne udvikling kan tilskrives udviklingsprogrammet. Rapporten når omkring de centrale aspekter af implementeringen, men der er også dimensioner, som ikke belyses. Eksempler herpå er spredningen af viden, genereret i udviklingsprogrammet til andre skoler, samt ændringen af den ministerielle bekendtgørelse vedrørende det forhold, at målet med at få en sproglig dimension i alle fag nu gælder for alle skoler. Udviklingsprogrammet kan endvidere have gavn timerne på anden vis, end vi har kunnet opfatte med den kvantitative tilgang, der har været præmissen for følgeforskningen.

RESULTATER

Den overordnede konklusion tre år efter, at implementeringen af udviklingsprogrammet begyndte, er, at selvom dele af programmet er implementeret, så er der ingen påviselige effekter af programmet på elevernes resultater. Og selvom dele af programmet er godt implementeret, så har ændringerne på andre områder været små. Det er muligt, at det har været vanskeligt for skolerne at prioritere implementeringen af udviklingsprogrammet tilstrækkeligt meget i en periode, hvor skolerne har skullet reagere på en række andre centrale tiltag (nye arbejdstidsaftaler, skolereformen, mere inklusion). Det område, hvor der har været størst fremskridt i løbet af de tre år med udviklingsprogrammet, er udbredelsen af erfaring med aktionslæring[2], som er helt centralt i programmets efteruddannelsesdel for lærerne. Endvidere spores en mindre stigning i andelen af lærere med erfaring med DSA-vejledning.

Analysen af effekten af udviklingsprogrammet for elevresultaterne giver dog ikke evidens for, at udviklingsprogrammet har haft en målbar effekt, som ligger ud over den udvikling, som lignende skoler har gennemgået uden udviklingsprogrammet. Både udviklingsprogrammets skoler og de såkaldte kontrolskoler har oplevet en positiv udvikling af indvandrererelevs resultater i perioden 2010-2015, og dermed kan den positive udvikling på programmets skoler ikke henføres til selve programmet. Analysen viser endvidere, at den gode faglige trivsel og motivation for uddannelse er bevaret under implementeringen af udviklingsprogrammet.

I det følgende opsummeres rapportens resultater – først med hensyn til implementeringen af udviklingsprogrammet og derefter med hensyn til elevernes resultater i dansk og matematik, deres faglige trivsel og motivation. Da gruppen af lærere, der har besvaret skemaet i hhv. starten og ved afslutningen af UP, ikke er helt den samme, har vi gentaget alle analyser af implementeringen med kun den gruppe af lærerne, der går igen i begge dataindsamlinger. Grundlæggende er konklusionerne uændrede.

Løft af personalets kompetencer

Et formål med udviklingsprogrammet er at øge det pædagogiske personales kompetencer med hensyn til at sætte fokus på sproget i undervisningen. En sådan opkvalificering kan opbygges, både via efteruddannelse og ved at gøre sig praktiske erfaringer igennem undervisningen af tosprogede elever. Vi har derfor indhentet svar fra personalet, både med hensyn til formel efteruddannelse og med hensyn til opbygning af kompetencer via praktiske erfaringer. Undersøgelsen viser, at de fleste læreres kompetencer ved slutningen af implementeringsfasen i 2015 er baseret på en kortere efteruddannelse i DSA samt praktisk erfaring fra undervisning af tosprogede elever. Overordnet ser vi en positiv udvikling med hensyn til opkvalificering af personalet gennem særligt kortere efteruddannelseskurser i perioden fra UP-starten i 2012 til 2015. Udviklingen af lærernes egen vurdering af deres erfaringsgrundlag med hensyn til DSA er dog lidt blandet. I det følgende opsummeres kort de enkelte resultater vedrørende personalets kompetencer.

Kompetenceopbygning ved efteruddannelse: Ifølge personalets spørgeskemabesvarelser havde knap 40 pct. af det pædagogiske personale før UP-starten i 2012 gennemført et helt kort kursus i DSA på op til 20 timers varighed, mens godt 30 pct. havde gennemført et korterevarende kursus på mellem 20 og 50 timer. Tre år efter er der sket en opkvalificering af personalet gennem efteruddannelse, idet flere lærere, børnehaveklasseledere og pædagoger har gennemført først og fremmest de korterevarende kurser i DSA (40 pct.).

Kompetenceopbygning ved praktisk erfaring: Lærere på de deltagende skoler må desuden forventes at have gode muligheder for at få kompetencer i DSA via praktiske erfaringer, fordi der på UP-skolerne i alle klasser vil være flere tosprogede elever. I 2012 oplyser godt halvdelen af lærerne, at de har meget praktisk erfaring at bygge på med DSA som en dimension i undervisningen. En ud af tre lærere giver udtryk for at have "omfattende" erfaring, og yderligere oplyser hver femte lærer at have "solid" erfaring (55 pct. tilsammen). For lærernes vedkommende er der siden 2012 sket små fremskridt, således at der i 2015 er knap 60 pct. af lærerne, der har

omfattende eller solid erfaring. Pædagoger og børnehaveklasseledere vurderer dog deres erfaring noget mere tilbageholdende i 2015, sammenlignet med ved UP-start: I 2012 beskriver over 40 pct. deres erfaring med DSA som omfattende mod kun 25 pct. i 2015. I 2014 var denne andel stadig oppe på 40 pct. Faldet er således sket i 2015. En sådan udvikling, hvor personalet er blevet opkvalificeret, men hvor vurderingen af egen erfaring alligevel falder, kan måske forklæres ved, at personalet har fået et mere nuanceret syn på egne kompetencer – de er måske blevet "forvirrede på et højere niveau". For at nuancere billedet skal det endvidere bemærkes, at pædagoger ikke har været en direkte målgruppe i indsatserne under udviklingsprogrammet på samme måde som lærerne.

Målet med undervisning i DSA er, at der i al undervisning skal være et sprogligt fokus. At anlægge et sprogligt fokus kan godt føles at have større relevans i nogle sammenhænge end i andre, og lærerne gør deres erfaringer med fokus på sproget i forskellige sammenhænge. Vi har derfor også belyst lærernes egne praktiske erfaringer med DSA inden for en række konkrete områder:

- egen supplerende undervisning i DSA i klassen hhv. på særskilt hold uden for normalklassen [3]
- deltagelse i årgangsteams hhv. faglærerteams (med DSA som et af emnerne)
- samt DSA-vejledning af kolleger

Kortlægningen viser, at lærerne har erhvervet deres erfaringer med DSA, både via deres egen undervisning i supplerende DSA i normalklasserne og fra undervisning på særskilte hold. Godt 40 pct. havde i 2012 omfattende eller solid erfaring med undervisning i normalklasser, mens hver tredje havde samme erfaringsniveau med undervisning uden for normalklassen. I 2015 oplyser stadig 40 pct., at de har omfattende/solid erfaring med undervisning i normalklasser, mens færre har samme høje erfaringsniveau med DSA på særskilte hold i 2015, end de havde i 2012. Det er dog ikke nødvendigvis et tilbageskridt, fordi det meget vel kan dække over, at lærerne er blevet bedre rustede til at undervise tosprogede elever som en del af den almindelige undervisning. Og hvis det er tilfældet, vil der i mindre grad være behov for DSA-undervisning i mindre grupper. Endvidere er erfaringen fra deltagelse i teams (årgangsteams eller faglærerteams) blevet styrket siden 2012. Andelen af lærerne med megen erfaring i vejledning af kolleger med hensyn til DSA er desuden stort set den samme i 2015, som den var i 2012. Men da der er tale om en specialiseret funktion med særlig uddannelse, er det heller ikke et formål, at dette område skal varetages af et bredt udsnit af det pædagogiske personale.

Fokus på sprog i al undervisning

Når personalet har erhvervet sig kompetencer i DSA, er det næste trin, at kompetencerne rent faktisk bliver anvendt ude i klasselokalerne for at fjerne barrierer mod faglig indlæring, som kommer af, at eleverne ikke er vokset op med dansk som deres modersmål. I denne rapport har vi derfor - som del af følgeforskningen - haft i opdrag at se på, om lærernes prioritering af forskellige redskaber i deres arbejde med at gøre dansk som andetsprog til et integreret element i den daglige undervisning har ændret sig siden UP-start. Vi har endvidere undersøgt udviklingen i lærernes erfaringer med at samarbejde om sprogligt fokus i timerne.

I de tre år med UP er der sket en fremgang på nogle områder. For eksempel har der været en meget omfattende udbredelse af erfaring med aktionslæring blandt lærerne, og en lidt større andel af lærerne siger, at DSA indgår i alle årsplaner, de laver. Endvidere er inddragelsen af DSA i undervisningen øget blandt matematiklærere. På andre områder er udviklingen siden programstart dog uændret eller endda i tilbagegang. For eksempel svarer to ud af tre lærere både i 2012 og 2015, at de deler deres viden om DSA med kolleger, mens en tredjedel fortsat ikke gør det. Desuden prioriterer mange lærere en række redskaber til at anlægge et DSA-fokus i undervisningen lavere i 2015 end ved UP-start. I det følgende opsummeres kortlægningens

resultater med hensyn til redskaber i tilrettelæggelsen af undervisningen samt lærernes inddragelse af DSA i undervisningen.

Redskaber i tilrettelæggelsen af undervisningen: For at nå frem til at opfylde de mål, der skal efterstræbes i undervisningen for at sætte fokus på sprog i al undervisning, kan det være en hjælp at operationalisere disse mål og at angive, hvordan målopfyldelsen i praksis skal foregå. Lærerne blev spurgt om, hvor stor vægt de lægger på at anvende følgende redskaber eller arbejdsmetoder, når de tilrettelægger deres undervisning. Vi har spurgt om, hvor meget vægt de lægger på: at lave en *overordnet planlægning* af undervisningen på afdelings-, årgangs- eller fagniveau, at lave en *konkret tilrettelæggelse* af undervisningen på klasseniveau, at bruge redskaber til *målfastsættelse for den enkelte elev* og til løbende evaluering af elevens fremskridt, at fastsætte *individuelle elevmål* for de tosprogede elever, at *inddrage eleverne i et samarbejde* om arbejdsform, metode og valg af stof i undervisningen. Kortlægningen viser, at det er den konkrete tilrettelæggelse af egen undervisning på klasseniveau, som flest dansk- og matematiklærere tillægger størst vægt. Fire ud af fem lærere angiver i 2012, at de lægger stor eller meget stor vægt på denne opgave. Sammenlignet med det er det kun knap 60 pct. af dansklærerne og 45 pct. af matematiklærerne, der lægger samme vægt på at deltage i udarbejdelsen af en overordnet plan på afdelings-, årgangs- eller fagniveau for undervisningen. Endelig lægger omkring halvdelen af lærerne i 2012 stor eller meget stor vægt på at måle elevernes standpunkt og på løbende at evaluere eleverne. Siden 2012 er de fleste af disse redskaber dog blevet nedprioriteret. Andelen af lærerne, der lægger meget stor eller stor vægt på at anvende disse redskaber, er i de fleste tilfælde faldet med mellem 10 og 15 procentpoint. Faldet kan hænge sammen med, at lærerne i forbindelse med de ny arbejdstidsaftaler har fået mindre forberedelsestid. Hovedparten af faldet er sket efter 2014.

Inddragelse af DSA i undervisningen: Når det gælder lærernes inddragelse af DSA i undervisningen, vurderer næsten 75 pct. af dansklærerne og godt 50 pct. af matematiklærerne i 2012, at de inddrager DSA i alle eller de fleste timer. Hvor inddragelsen af DSA i danskundervisningen er stort set uændret i 2015, er der sket en fremgang med hensyn til matematiktimerne, hvor næsten 60 pct. af matematiklærerne nu inddrager DSA i alle eller de fleste timer. Det er dog fortsat dansklærerne, som mest inddrager DSA i undervisningen.

Forskellige former for samarbejde: En vigtig dimension i den løbende udvikling af folkeskolen er et øget samarbejde mellem lærerne, som foregår på flere planer. Kortlægningen viser, at erfaringerne fra forskellige former for teamsamarbejde allerede i 2012 for de fleste lærere rækker en del år tilbage i tiden, og denne udvikling fortsætter frem til 2015, hvor lærerne fortsat opbygger flere års erfaring med teamsamarbejde. DSA-vejledning er derimod en særlig specialiseret aktivitet, som før og nu udøves af et mindretal af lærerne. Andelen af lærere helt uden erfaring med DSA-vejledning er dog faldet fra 75 pct. til 70 pct. Endelig er aktionslæring en pædagogisk praksis, som er ved at blive udbredt til flere og flere lærere. Udviklingsprogrammet har sat deltagelse i kurser i aktionslæring[4] som et obligatorisk mål for dansk- og matematiklærerne, der i skoleåret 2012/13 har undervist på 7. klassestrin. Hvor kun 35 pct. af lærerne havde erfaringer med aktionslæring i 2012, er andelen steget meget markant til knap 80 pct. i 2014. Siden er den fortsat steget lidt og ligger i 2015 på 85 pct. Kendskab til aktionslæring er dog nu så omfattende, at det strækker sig til andre lærere end på det direkte berørte klassestrin og i de direkte berørte fag.

Skolernes kommunikation og arbejde med implementering

For at kortlægge skolernes kommunikation og deres arbejde med implementeringen af udviklingsprogrammet har vi undersøgt, om kommunen har opstillet særlige mål for undervisningen af tosprogede elever i folkeskolen, som skolerne kunne støtte sig til, og for hvilke temaer skolerne har formuleret egne mål. Endvidere har vi set på, hvilke midler og metoder skolerne benytter for at nå målet om at sætte fokus på DSA som en dimension i alle fag. I forlængelse af dette har vi set på ledernes opfattelse af, om lærerne på deres skole rent faktisk

bruger de anviste midler. Til sidst har vi set på lærernes holdning til selve udviklingsprogrammet, idet en positiv tilgang gør implementeringen nemmere. I det følgende opsummeres resultaterne for de enkelte punkter, som er blevet kortlagt.

Kommunale mål: Det er kommunalbestyrelsen, der sætter de overordnede kommunale mål for arbejdet på tosprogsområdet inden for de rammer, der er fastsat i love og cirkulærer, men skolerne kan herefter udmønte målsætningerne, så de passer til skolens muligheder og behov. Jo tydeligere kommunen er i sine udmeldinger, desto nemmere er det for den enkelte skole at forstå, hvilket sigte kommunen har, og hvilken vægt den lægger på sine målsætninger. I 2012 oplyser 9 ud af de 14 skoleledere, at kommunen har opstillet særlige mål på tosprogsområdet. Tallet er det samme i 2015.

Skolernes egne mål: I samme periode har skolerne gjort betydelige fremskridt med hensyn til at formulere deres egne målsætninger for undervisningen på tosprogsområdet. I gennemsnit havde skolerne i 2012 formuleret målsætninger på mellem tre og fire områder ud af de ni områder, vi spurgte om, og frem til 2015 er dette vokset til mellem seks og syv områder. For eksempel er det nu næsten alle skoler, som har formuleret målsætninger om kvalitetssikring af undervisning i DSA, om kompetenceudvikling af DSA-lærere og om DSA som dimension i alle fag. I starten af UP var det kun tilfældet på hhv. fire, fem og ni skoler.

Ledelsens kommunikation til lærerne: Både ved UP-start og derefter stod traditionel mødeaktivitet centralt i ledelsens kommunikation til lærerne om nye indsatser. Næsten alle skoler benytter DSA som emne på møder i pædagogiske råd eller pædagogiske dage. Det er endvidere ledernes vurdering, at lærerne faktisk også bruger de nye indsatser mere og mere på alle klassetrin. Det gælder både dansk- og matematiklærerne.

Lærernes forventninger til udviklingsprogrammet: For at iværksætte en vellykket implementering af UP er det et godt udgangspunkt, at alle parter – både skolens ledelse, lærere og pædagoger – grundlæggende er positive over for idéen. Det er således ikke tilstrækkeligt, at skolens ledelse ser positivt på UP. Det er også vigtigt, at ledelsen har en realistisk opfattelse af, hvordan personalets indstilling til projektet er. Skolelederne blev ved starten af UP spurgt om, hvordan medarbejdernes umiddelbare syn på UP var. Langt de fleste skoleledere havde den opfattelse, at lærerne på deres skole anså UP for at være en mulighed for *faglig udvikling*, og at lærerne så UP som et initiativ, der alt i alt forventedes at føre til noget godt for lærerne. Omkring hver anden skoleleder mente dog, at lærerne var betænkelige vedrørende, at UP skulle føre til *mere kontrol* af medarbejdernes arbejde. Skolernes personale blev også selv spurgt om deres holdning til udviklingsprogrammet. Blandt såvel lærere som pædagoger var der fra starten en udbredt tro på, at UP vil medføre en faglig udvikling, men der var samtidig en større gruppe, hvor der var en udtalt usikkerhed om, hvorvidt UP ville give en faglig udvikling.

Faglige forudsætninger for specifikke funktioner: Siden 2012 mener stadig flere lærere, at deres egne faglige forudsætninger for at varetage specifikke funktioner på tosprogsområdet er tilstrækkelige eller særdeles gode (60-70 pct. i 2015). Fortsat mener 30-40 pct. dog, at de ikke er (helt) tilstrækkeligt rustede.

Elevernes faglige færdigheder

Rapportens anden del indeholder en effektevaluering af udviklingsprogrammet med hensyn til de tosprogede elevers faglige færdigheder fra før begyndelsen af UP til afslutningen af implementeringsfasen tre år senere i foråret 2015. De faglige færdigheder måles ved elevernes scorer i de nationale test og karaktererne ved folkeskolens 9.-klassesprøver i dansk/læsning og matematik. Indledende beskrivende analyser viser, at der på de 14 deltagende skoler generelt har været fremgang i de tosprogede elevers scorer og karakterer, både op til implementeringens start

i sommeren 2012 og i de tre implementeringsår. Det er særligt med hensyn til danskresultaterne, at der sker et løft i perioden fra 2010 til 2015, mens fremgangen i matematik er noget svagere.

Den efterfølgende effektanalyse viser dog, at disse forbedringer i færdighederne ikke kan henføres til indsatserne i udviklingsprogrammet, fordi andre sammenlignelige skoler har oplevet en tilsvarende fremgang – selvom de ikke deltog i udviklingsprogrammet.

Evalueringen gælder den samlede effekt af de indsatser, som UP-skolerne har igangsat i perioden, da de deltagende skoler, ud over de obligatoriske dele af UP, kunne igangsætte forskellige andre tiltag. Det er endvidere vigtigt at understrege, at analysen sammenligner udviklingen på UP-skolerne med "sædvanlig indsats/praksis" på andre lignende skoler. Når vi ikke finder en positiv effekt af UP, betyder det, at UP ikke virker bedre end disse "sædvanlige" indsatser og praksisser – men ikke, at UP ikke er bedre end ikke at gøre noget. Resultaterne kan endvidere ikke generaliseres til alle skoler, idet skolerne, der har deltaget i UP, ikke er repræsentative for alle skoler. Hovedparten af skolerne ligger i storbyområder og er skoler med mange tosprogede elever. Konklusionerne gælder således som udgangspunkt kun for skoler, som har lignende rammebetingelser som de deltagende skoler.

I 2015 blev der foretaget ændringer i de nationale test, som gør, at 2015-resultaterne ikke direkte er sammenlignelige med årene før. Det giver et ekstra element af usikkerhed om resultaterne. Selvom vi forsøger at begrænse eventuelle utilsigtede påvirkninger af ændringerne i vores analyser over tid ved standardisering, er det ikke sikkert, at vi fuldt ud kan tage højde for dette databrud. En særlig analyse, kun med karakterer ved folkeskolens 9.-klassesprøver (som ikke har været berørt af ændringerne), giver dog den samme konklusion, hvilket viser, at konklusionen ikke alene er baseret på de nationale test.

Faglig trivsel og motivation for uddannelse blandt tosprogede elever på udviklingsprogrammets skoler er sidste gang i følgeforskningen målt i starten af skoleåret 2014/2015. Faglig trivsel og motivation er stort set uændret i perioden fra 2012 til 2014. Fremgangen i de faglige resultater i dansk og matematik på skolerne, som har deltaget i udviklingsprogrammet, er således sket, uden at det er gået ud over elevernes faglige trivsel eller motivation for uddannelse.

KONKLUSION OG PERSPEKTIVER

Undersøgelsen viser, at udviklingen siden starten af UP er gået i den rigtige retning i forhold til implementeringen på mange områder, der er berørt af UP. Men fremskridtene over den treårige periode er for det meste små, og det er endnu ikke lykkedes at skabe resultater for de tosprogede elever, som påviseligt kan henføres til udviklingsprogrammet. Der vil således fortsat skulle arbejdes med implementeringen af udviklingsprogrammets indsatser. For eksempel kan det tage tid, fra kompetenceudvikling hos lærerne slår fuldt igennem i en ændret undervisning, til at den fører til et mærkbart løft i elevernes faglige resultater. For at implementere brugen af dansk som andetsprog i al undervisning skal der skiftes til en helt anden tilgang til DSA, end praksis var før, hvilket også kræver en holdningsændring på skolerne. I den undersøgte periode har der desuden været særlig turbulens på skoleområdet med lærerkonflikt, nye arbejdstidsaftaler, processen mod øget inklusion og folkeskolereformen. Der har i disse år været en særligt høj udskiftning af både det pædagogiske personale og skolelederne. En del af det pædagogiske personale, der er blevet efteruddannet som led i udviklingsprogrammet, er således ikke længere på skolen. Det er derfor vigtigt, også i årene fremover, at fastholde processen og målet med et vedvarende fokus på sprog i al undervisning.

Sidst, men ikke mindst, skal det nævnes, at meget skal være opfyldt for at kunne gennemføre en absolut vandtæt effektmåling, og i praksis er det sjældent, at alle krav er opfyldt. Også i denne effektmåling har der været forhold, som vanskeliggør effektmålingen. Som et eksempel herpå er viden og erfaringer fra arbejdet med udviklingsprogrammet i løbet af de tre år blevet spredt

gennem bl.a. oplæg på konferencer med deltagelse også af skoler uden for udviklingsprogrammet. Denne overførsel af viden fra udviklingsprogrammets skoler til andre skoler med mange tosprogede elever kan have bidraget til forbedrede elevresultater også på disse skoler. I og for sig er det naturligvis et positivt resultat, og det har også været et eksplicit formål med programmet, men det gør det samtidig sværere at identificere en fuldstændig ren årsagssammenhæng mellem deltagelse i udviklingsprogrammet og elevernes resultater på de deltagende skoler.

DATAGRUNDLAG

I undersøgelsen har vi for det første gennemført en række spørgeskemaundersøgelser på de 14 skoler, der deltager i udviklingsprogrammet. Vi har gennemført tre surveyrunder blandt skolernes personale (skoleledere, lærere, pædagoger) samt to surveyrunder blandt elever på 7. og 9. klassetrin. For det andet har vi gjort brug af registeroplysninger om både de deltagende skoler og deres elever samt om en række sammenligningsskoler og -elever.

[1]. Efteruddannelse i DSA sigter efter at give lærere og pædagoger kompetencer i at kunne støtte tosprogede børns tilegnelsesproces, brug og forståelse af det danske sprog.

[2]. Aktionslæring handler om at udvikle undervisning ved at eksperimentere med og efterfølgende reflektere over forskellige undervisningssituationer. Aktionslæring kan karakteriseres som en evalueringsmetode, som både indeholder en formativ og en summativ del. Aktionslæring rummer et lærings- og udviklingsaspekt, og eksperimenterne bliver løbende justeret og udviklet. Herudover beskæftiger metoden sig også med effekten og resultatet af eksperimenterne (jf. <http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/De-nationale-test-og-evaluering/Evaluering/Vaerktoejer/Aktionslaering-med-laereroejne>).

[3]. Kompetencer og erfaring med DSA kan erhverves og anvendes både i den almindelige klasseundervisning og i undervisningssituationer, hvor tosprogede elever samles i mindre grupper.

[4]. Aktionslæring handler om at udvikle undervisning ved at eksperimentere med og efterfølgende reflektere over forskellige undervisningssituationer. Aktionslæring kan karakteriseres som en evalueringsmetode, som både indeholder en formativ og en summativ del. Aktionslæring rummer et lærings- og udviklingsaspekt, og eksperimenterne bliver løbende justeret og udviklet. Herudover beskæftiger metoden sig også med effekten og resultatet af eksperimenterne (jf. <http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/De-nationale-test-og-evaluering/Evaluering/Vaerktoejer/Aktionslaering-med-laereroejne>).

Nyheder og artikler om denne publikation

> [Indsats for tosprogedes faglighed uden målbar effekt](#)

FORFATTERE	Beatrice Schindler Rangvid
UDGIVELSESDATO	16.11.2016
UDGIVER	SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
SPROG	Dansk
ISSN	1396-1810
E-ISBN	978-87-7119-389-3
SIDETAL	106
PUBLIKATIONSNR.	16:22

Kontaktperson

Beatrice Schindler Rangvid

Kontaktperson

DIREKTE 33 48 08 84 **E-MAIL** bsr@sfi.dk

Forskningsemne

Denne publikation hører under [Skole og uddannelse](#)

emneord: [Skole og uddannelse](#), [Inklusion](#)

Projekt

Denne publikation er en del af projektet "[Følgeforskning, udviklingsprogram for skoler](#)"

▼ Mere fra projektet

- › [Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning.](#)
- › [Danish as a second language](#)

Anden relevant SFI-forskning

Relaterede publikationer

- › [Kort og klart: Inkluderende skolemiljøer - elevernes roller](#)
- › [Inklusionspanelet - Statusnotat 2](#)
- › [Inklusionsindsatser i folkeskolen](#)
- › [Kort og klart: Inklusionsindsatser i folkeskolen](#)
- › [Forældres oplevelser af inklusion](#)

- › [Kort og klart: Inkluderende skolemiljøer - elevernes roller](#)
- › [Inklusionspanelet - Statusnotat 2](#)
- › [Inklusionsindsatser i folkeskolen](#)
- › [Kort og klart: Inklusionsindsatser i folkeskolen](#)
- › [Forældres oplevelser af inklusion](#)
- › [Inkluderende skolemiljøer](#)
- › [Evalueringsindsatsen i Billund Kommune](#)
- › [Støtte til elever med særlige behov](#)

- > [Inklusionspanelet - Statusnotat 3](#)
- > [Måling af inklusion](#)

▼ [Se flere](#)

Relaterede nyheder og artikler

- > [Flere elever har brug for støtte i skolen](#)
- > [De fleste elever trives med inklusion](#)
- > [God inklusion kræver ressourcer og struktur](#)
- > [Inklusionsindsatser forbedrer elevers koncentration](#)
- > [Analyse: Rapport om inklusion gør os klogere på flere ting](#)

- > [Flere elever har brug for støtte i skolen](#)
- > [De fleste elever trives med inklusion](#)
- > [God inklusion kræver ressourcer og struktur](#)
- > [Inklusionsindsatser forbedrer elevers koncentration](#)
- > [Analyse: Rapport om inklusion gør os klogere på flere ting](#)
- > [Inklusionsklasser klarer sig dårligere – ligesom før inklusionen](#)
- > [Inklusion: Husk den faglige trivsel](#)
- > [Inspiration til et mere inkluderende skolemiljø](#)
- > [Tilbageførte elever kommer i svage klasser](#)
- > [Skoleelever bliver bedre læsere med it-støtte](#)

▼ [Se flere](#)

Relaterede arrangementer

TIDLIGERE

[Effektmåling af sociale indsatser: Hvorfor og hvordan? \(19.04.2016\)](#)

[SFI på Folkemødet \(17.06.2016\)](#)

[Uddannelse og udsathed \(07.11.2016\)](#)

Presse

Indsats for tosprogedes faglighed uden målbar effekt

Skrevet den 16. november 2016

Evaluering af udviklingsprogram viser, at skolerne på udvalgte områder er kommet langt med implementeringen af programmet. Fx når det handler om at opkvalificere lærerne til at arbejde med elever med dansk som andetsprog. Men det har ikke haft effekt på elevernes faglige resultater.

I sommeren 2012 iværksatte Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling i samarbejde med 14 skoler med mange tosprogede elever et udviklingsprogram til styrkelse af disse elevers faglighed. SFI har evalueret programmet og implementering tre år efter programmets begyndelse.

Fokus på løft af kompetencer

Et af formålene med udviklingsprogrammet er at øge det pædagogiske personales kompetencer, når det handler om at sætte fokus på sproget i undervisningen. Opkvalificeringen kan opbygges både via efteruddannelse og ved at gøre sig praktiske erfaringer igennem undervisningen af tosprogede elever.

Evalueringen viser, at der på skolerne overordnet er sket en positiv udvikling i opkvalificeringen af lærernes kompetencer gennem fx kortere efteruddannelseskurser og konkret erfaring med sprog i al undervisning.

Ingen effekt på elevernes færdigheder

På de 14 skoler har der generelt været forbedring i de tosprogedes elevers karakterer i dansk/læsning og matematik. Men evalueringens effektanalyse viser, at andre sammenlignelige skoler har oplevet en tilsvarende udvikling. Det er altså ikke muligt at konkludere, at udviklingsprogrammet har ført til, at eleverne opnår bedre resultater.

"Forklaringen kan være, at det kan tage tid fra, at kompetenceudvikling hos lærerne slår fuldt igennem i ændret undervisning til, at den fører til et mærkbart løft i elevernes faglige resultater. Ikke mindst set i lyset af, at dette arbejde i de senere år måske er druknet lidt i de store reformer på skoleområdet," siger seniorforsker Beatrice Schindler Rangvid, der har stået for evalueringen.

Fakta

PUBLIKATION	Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning
FORFATTERE	Beatrice Schindler Rangvid
EMNER	Skole og uddannelse
FORSKNINGSEMNE	Skole og uddannelse

Kontaktperson

Beatrice Schindler Rangvid
Seniorforsker

DIREKTE 33 48 08 84 **E-MAIL** bsr@sfi.dk